

Litterär Tidning.

No 20.

Fördagen den 9 Mars.

1839.

Tankar.

Länta och egnas.

Man studerar väl gamla böcker i öfsigt att söka sanningen, och kan väl sundom hitta på hvad andra ej funnit, men risperar också sundom att förlösa den hästa delen af sin lifstid.

Jag tror, att några af de största andar, som någonsin lefvat, ej läst hälften så mycket, och ej på längt när merat så mycket, som flera af våra medelmårtiga lärda. Och mängen af våra ganska medelmårtiga lärda hade blifvit en större man, om han ej läst så mycket.

Det är besynnerligt, att man alltid anser det publicum, som berömmar oss, för competent domare; men när det tadelas oss, för oskickligt att bedöma snillewerk.

Recensioner åro barnsjukdomar för nyfodda böcker. De fristaste dd ofta deraf och de suktigaste gå igenom dem. Många är aldeles befriade derifrån. — Man har ofta försökt, att undvika dem genom amanletter af förfatet och dedicationer eller genom egna omdömen makulera dem; men det hjälper ej alltid.

Wiha böcker tyckas skrifna, ej på det vi må lära oss af dem, utan på det vi må veta, att förf. vetar någor.

Det minsta här kastar sin skugga.

Ej alltid är det grodor, der det är vatten; men vatten, der det är grodor.

Det ges ingenting lägt, som ej besynnerligt uttryckt ser humoristiskt ut.

Menniskan wore ej det förnämsta på jorden, om hon ej wore för förnäm för den.

Allt lyriske måste i det hela vara helt förfunstigt, i det en sildta en smula osförfunstigt.

Det egentligen äcta goda vi göra skev mest clam, vi, et precario.

Man säger: eget beröm luktar illa; må vara, men hurs andras orättvisa tadel luktar, dersör har publicum ingen näsa.

Nu är alster möjliga som är noll, utan att vara dåliga noll, ty de ha intet innehåll; ej dåliga, ty en allmän form ur goda münster föresvästar förfacturen.

Lydigheter är en tillbörlig fördelning af ljus och skugga Hamann.

Den galnaste af alla willkarese är, när unga goda hufwurden tro sig förlora sin originalitet, om de erkänna det samma, som andra redan erkant.

Af alla folk hafwa Grekerna skänkt drömt liswets dröm.

Översättare är frestiga Kopplare, som prisa för oss en halftsydian skönhet, ty de wacka vår åter efter originaten.

Skolan är blott en förskola för liswets storstola.

Vi lärta endast af de böcker, som vi ej kunnna bedömma.
En auctor, som vi kunnna bedömma, måste lära af oss.

Den gamle förlorar en af mänskans största rättigheter, den
att bli bedömd af sina likar. —

Viha nya poeter så mycket watten i bläcket, deras poesi
blir osynlig; andras likar sympathetisk skrift; endast för en
warm hjäl är den läslig. —

Elastiskt är frist; romantiskt sukt.

Systemmakare genomresa sanningens länder, liksom köp-
män fremmmande; båda vårdar sig blott om sina waror, men äro
blinda för hvarje märkvärdighet.

En berusad stald och kust piska mest sina hästar.

Det ges ganska många präparater, lik, statuer, uppstoppa-
de mänskohudar, mummier, målade och wapbilder, stora doctor
— men det ges få mänskor.

Eternellen.*)

Se hur vänlig och sön sommarvännen kommer till jor-
den. Den flyger en fogel bort till sin makas br, och här sät-
ter sig en glänsande insect på rosenbladet för att drömma öf-
ver natten. O min Isabella, hvad naturen talar ett herrligt
språk till det åskande mänskohjertat! Jag hör, jag ser Guds
ande rundt omkring mig; men det är genom dig altena jag
hör och ser. Hela mitt väsende lefwer i dig, förlyckligadt,
förflygad. Låt mig längre bo qvar i min himmel och der
omslutas och öfverglänsas af din kärlek. För mig finns ingen
annan verld, ingen annan verklighet. När din hand ej hvilar
i min, ditt öga ej ser på mig, då stockar solef för min blick
och lefwer dör ut och en tom ödslighet råder öfver den wida
Papelnen. Ack Isabella! att en afgrund skall ligga så nära ett
himmelrike. När skall du glömma, när upphöra att ålsta mig?

Isabella bröt en röd blomma från en bredwid stående
eternellbuske, räckte den åt Albano och sa: här denna blom-
ma blir hvit, då klappar ej längre mitt hjerta för dig; men
ditt hjerta, Albano?

Det klappar för dig, så längre denna blomma glöder: när
den blir hvit, som lisjan, klappar det ånnu för dig, och renare,
warmare, trognare kanste än någonst.

En natt gick bort. Albano hade drömt om sin Isabella.

Han såg henne åter i det kalla flygtiga verldslifvet. Hur
hon der hyste alla! Kring hennes wana gracer svävade mä-
nskor med smekande ord och ihåliga hjertan. Hon såg ej Al-
bano.

* Af en af våra utmärkaste författare som utan grund anser
sig ej nog värdigt.

Albano tog eternellen fram ur sin harm: den var röd.
Huru skulle hjertats schönaste känsla blekna bort under en natt,
full af näckergalssäng och paradisdrömmar!

Dagen, åskade Albano! har ock sin natt, sitt möker. D&
stanner salighetens springkalla i vår själ: den lyrliga verklig-
hetens wind bortblåser poestens blomdoft från liswets wingar.
Men det måste så vara.

Och Isabella såg på sin Albano med denna stora, talande
blick, i hvilken en sön häts oändliga kärlek åspelar sig. Och
Albano trodde och var i himlen.

Han tog peneln i sin hand, och hans heligaste känster,
hans schönaste tankar, — alla sammantoffrade i en enda, i Isab-
ella, — fingo lif på duken. De blomstrade i lager så rent
och himmelskt. Han hade målat sitt hjerta.

Isabella tog målningen i sin hand, rördes och — kastade
den i elden. Albanos hjerta kastades i elden.

Ej må du synliggöra det heligaste inom dig, Albano!
Hvarsör stall verlden se god i din hälz Englarna gå ibland
ö, men osynliga.

Det war Isabellas ord. Men det fived i Albano's hälz:
han kände sitt hjerta förbrinna. Och han gick ut i den vissa
qvällen och gret, och eternellen låg i hans hand som en glöd.
Också du gäckar mig, o blommat Blekna, o blekna som dödea
heldre än att linga för mig.

Och han såg in i astonroddan. War icke der Guds kär-
lek synliggjord? Och hans öga såll på de doftande blomstren
runde omkring honom: såg icke Skaparens hjerta öppet i dem
alla? O hvad mänskan är olif Gud! Men när sjerman brann
på fästet, såg Albano blott sin Isabella och åskade oufäsligt
och bad för h. nne.

Sommardagarna fölgo. Månan verlade. Blommorna
dogo. Isabella tröckte en annans hand, ån Albano. Albano
såg det ej, — huru skulle han kunnat se det och lefva? —
Men han satt en dag vid hennes sida, lycklig som fördom,
förskunken i hennes anblick. Då kom han den oväntade, —
en svartals i Albano's himmel, — och hon rodnade och blek-
nade och ville hbljt sig i natt, om det warit möjligt. Hela
hennes väsende wardt förlagenhet.

Ack Albano!

Han gick hem. Eternellen var röd. Han tog den åskade
blomman, doppade den i en fast, — o ett skarpare gift hade
hon redan drupit i hans själ, — och han knöte den, sön den,
som om det warit hennes läppar. "O min Isabella!"

Morgonen sann en hvit eternell på den hänsommade yng-
lingsens bröst.

Den Nyare Sönska Litteraturen i Tyskland af G. Heine.
Övers. Lund. 1838.

Innehållet af denna bok är redan kändt genom soro öf-
wersättningar i Journalen och en exposition i Litteratur-Före-
ningens Tidning. Detz utgivande war dersöre öfverflödigt.

Heine är Litteraturens Eransenstolpe, har stor talent, är qvickare än någon annan, men åsven en föndersliten natur, som på förtiwalans mellanstunder, för att låta sitt sinne, utsprutar sin galla mot alla utan undantag från Gud till Hin onde. Smådelsen, skandalen, åtlöjet åro de waven han begagnar. Hattvis är han väl ofta i sifflwa omdömet, men sifflwa uttrycket är gement och inhumant. Wiserligen akta hwarken författarena eller kännore detta hundglass, men den stora hoven, särdeles i andra länder än Tyskland, bestucken af Heines quicke, trots att Tysklands ådla och utmärka skaldar äro sympare. Det är obilligt. Åra ske den som dras bör. Dock ärigheter varar längst. — Att wederläggda sida för sida bokens omdömen eller framställningen deraf wore ganska lätt, men wi förfara här helle positior. — Annars kan vidare, att Denna bok i åställigt fördad och modererad t. ex. om Goethe, emedan denna under tiden oförd och Heine af politik iakttagit ordspråket de mortuis nil nisi bone, i ny upplaga utkommit 1836 under den nya titeln: Die romantische Schule, hvilken upplaga således hade warit wida billigare att översätta. Ett ofrådligt utsfall mot Solger har han t. ex. bottagit, för att så mycket hårdare träffa de lefsvande, särdeles A. W. v. Schlegel, som med en mördarande pasquillartad satir blifvit andeligen hudsängd. Wiserligen äro wi nog liet fosforister, för att förgunda allt som heter romantiskt, alla deß ideella pretensioner, men stora företräden kunna wi ej undgå att tillskriva t. ex. en Arnim, Brentano m. fl. — Die rom. Schule har ett Anhang, innehållande en wapendans med Herr Couzin. I en sednare fyrkärtig åber Den unzianen har Heine på sitt vanliga sätt gjort spektakel af Wolfgang Menzel. Om Mo: golerna intog Stuttgard, och sågo Menzel sista näsan ur sitt fönster, skulle de icke känna i honom en landsman och skona hans hus. Denna smäde har sin grund antingen i Menzels fula utseende eller i hans mongoliska framfare mot wiha af Tysklands författare. —

I Stycken på Vers af Carlén,

Vi ha förr i förrhet (No 1) annmält boken och då nāmne deß onda och goda sidor; nu wiha wi fästa os wid de sednare. Förfärs lyckligaste genre är Idyiska geneemtänningar, (t. ex. Bilder ur min barndomsverld, Döden och en Medicinā Studiosus, Amor i hjerat, Septembergrädden, Skatorna, Mansell Emma, Julastonen på landet, Tornväx, rærens wisa, Jakob Ärlig, Kyrken, Lärjungan på Bal. Om och Som, Kroten) Man skulle wiserligen kunna tillbäcka honom mera af Fru Lemngrens liffighet, ledighet och quicke, men till en bbyjan kan man vara belåten. Hvad han målar är Swenskt, om också scener ur Swenska prosalifvet; det har den ogenerade hurnlighet och den åfådigheter, som Swensken i allmänhet tycker om. I dessa holändska Stillbens stycken är det just hurnligheten, det glada lissvet, trefligheten som är det behagliga; detta alt har sin grund i hjerligheten. Denna framträder i genremålningen icke som romantiskt känslodjup, i djupt poetiska stuckar, svärmande fantasier af längtan och trårad till en annan högre verld, utan den yttrar sig sasom belåtenthet med den närvärande, kärlek för verkligheten och det verkliga lisswets glada företeelser. Åsven der är en genre, som ej är att förkasta och ej bör bedömas efter måttstocken

för de djupare arterna af poesi. Den kan öfwas utan lidelighet i fantasi, hvilken anmärkning länder Carlén till beröm och v. Braun till tadel. — Denna treflighet tar form af en mera poetisk hjerlighet i andra stycken t. ex. I min faders hus äro många boningar, Hjertats lyra, Galerslafwens sång, till Alma, Afstonstunden, Blommman, Herdestunden, Liten Wisa. De äro täcka och nätta, fria från alla fasforismer), d. w. f. affeckterade künstoutrop, krångliga perioder, trugade rim, smaklösfraser, molnseglingar o. s. v. Åsven i naturenbefriningen har förf. lemnat twenne mackra stycken: Leek och Kinnekulle. Vi skulle tadla förf. derföre att han intagit flera stycken som äro obetydliga, om ej flera af våra särsta skaldar i detta affeckende wida mera försyndat sig. En stor man bör ej blotta sin swagher, när den kan döblas; en mindre kan det förlatas, ty contrasten är ej så i ögonen stickande.

Vi anföra till prof ett litet nätt stycke, Twenne Glärikar till Alma:

O, wackra flicka! du i os
Två Emigranter ser,
Som, utan fastgods, utan trof,
Ha blott hvad nästan ger.

Wi slobo folskt, af solens ljus,
Att våren redan log,
och slögo så från hem och hus;
men skenet os bedrog.

Ack, ingen blomma ännu fans
I någon uppvärmd park,
Blott nordan röt i hvirfweldans
På nejdens frusna mark.

Vi trodde, siele snart af snö,
Att andadt war vårt tåg,
Och tänkte endast på att dö,
då os en yngling såg.

Han lyste os ur gruset upp
Och bar os på sin arm.
"Friskt mōd!" han sade, "än fins hoppe
Min Alma - hon är warm.

* Med fosforismer mena wi de fula sidorna af den nya skolans poetiska stråkwarden, motsycken till deß kritiska ungdomssynder, af hvilka den förenamligaste är den, att de ej låto sitt faderlands af nationen åfslade gamla skaldar gälla hvad de kunde och i skälet liksom den götiska skolan, med equa alsters förräfligkeit söke bemisa af de nya teoriernas kraft och dynedest kärleksfullt föryngrar det gamla. Leopold m. fl. woro skaldar, fortan till trots. — Dermey förmåka wi icke skolans förtienster, både theoretiska och poetiska. Den war en öfvergångslänk till en ny bildning, en sidiig emedan den skulle förbereda något allsiidigt. Den uppväckte ett långt glömt element, det idéalistiska, samtidigt med de stora rörelser i den Europeiska verlden, som uppförde det realistiska. Båda äro emäiga, tills de af framtiden sammawigas. Churn fosforismer finnas hos alla skolans skaldar, neki wi dock icke det de i åställiga stycken lemnar i sin art förräfliga dikter, hvilket man rätt gerna kan erkänna, utan att derföre behöva frändömma Leopold poetisk känsla och fantasi. Legnére ideelt djup — o. s. v. Lefwe åll möjlig förtienst!

Hon är så warm, så god, så om,
Och frist i hertja flår,
Hon är en rosig kärlesdröm:
Hon är en' ewig wär.

Kom, följen mig till henne då!
Hon i sitt hägn er tar.
Och här, o flicka, nu vi stå —
Har du din wärma qvar?

J o b, små stäckars kräk, du ser
Ett emigrerade par,
Som endast har hwad Alma ger,
O, lät os stanna qvar! —

År icke det poesi? Rec. Kan ej annat än säga: "ja."

Det Brittiska Riket i Orient. (Af M. Björnstrjerna.)
St. 1839 291 sid. 8:o.

Det är väst akningewärdt, att en af rikets högre funktionärer ej anser det under sin wärdighet att befatta sig med litteratur och att benämmas "författare." Åmnet är os icke obekant, wi känner det genom Palmblads twenne delar om Indien, en compilation, som har utem andra förtjenster den af fullständighet och wetenkaplighet. Det enda nya i närvändande bok består i några uppgifter ur mpare fallor, åu dem Palmblad begagnat. Boken bär spår af dilettantism från början till slutet, der si författare eiteras såsom begagnade, då förf. likväl kunnat hämta det wiktigaste ur Palmblad och Conversations-Lexicon (art. Hindoos, Hindus, Indische Litteratur und Religion, Ostindien, Ostindische Handel etc.) och Conv. Lex. der neuesten Zeit. Framställningsfallet är mycket torrt. — För dem, som äro okunniga om åmnet, är boken upplysande och endast för sådane är den trotsigen fristwen. De skola hålla förf. räkning därför.

Utländsk Litteratur.

Der Adept. Trauerspiel in fünf Aufzügen von Fr. Halm. Wien 1838. [1 Th.] är ett nytt drama af förf. till det berömda sorgespelet, Griseldis. Verner Holm, en guldmakare, har offrat sin familjs och sin förmögenhet för den yra, och har tia slut den lyckan att finna af en slump den materia, som föwandlar alt till guld. Tösten efter wetande hade fört bragt honom på denna bana, behövet och förtwiflan hade lätit honom i det förlita hoppas sin enda räddning; nu blir han öfvermodig och far till Italien, der han genom sitt fölseri vinner anhängare, hemliga asundsmän, öfversamma och fördöla i mangd. Driften i trångmål, riddar han sig genom mord på sin förrna släkting i guldskräder, hvilken af honom blifvit bedragen på sin andel och som rest efter honom för att begagna sig af hans belägenhet såsom twängsmedel; sedan flyr han till Schweiz, der han återfinner sin hustru, som han öfvergivit, utan sina barn, ty de varo döda. Eftren här försökt, fastar han, ensam och förrådd af sin sista bestyddare, den olycksbringande hemligheten, den lövvarade materialet i en sjö, och sedan han funnit huren föresten efter guld gör tia intet alt menskligt mätt, råte och lycka, krossar han sina brott genom en friwillig död. — Planen är som man ser ej utan sitt frizzer. — Campens.

Dramatisches Gedicht in einem Aufzuge von Fr. Halm. Wien 1838. (8 gr.) Detta drama öfver ett ämne, som af så många blifvit behandlat, skänkt af Schach Staffelt, har ingenting karakteristiskt, ty det kunde lämpas likaväl på Labo, ja Ariosto. Campens, tillbringande sina sista dagar i Hospi-talet, tjenar här såsom ett warnande exempel för skalden. Såsom ett sådant vill en rik kyrman Qvebedo begagna honom, för att avskräcka sin son, som åtven lagt sig på sika brödlösa konster, och stickar honom, efter erhållt tillstånd af Campens, till honom i Hospi-talet. Der finner den äldre skalden i den yngre snart en besryndad Genius, wälsignar honom och dör. — Detta drama är blott en dialog öfver skaldens lycka och falkelse.

Skizz.

Litterär Egenkärlek.

Catechismiförhör.

Hvad är egenkärlek?

A: Det är kärlek till det egna? Det Egna? Det som man med egen kraftidning gjort till sitt eget i full mening. Hvar före åtstar man det egna? Emedan det är en del af vår varselse. Att haia det, wore att upplösa sina beständsdelar.

Akademiska Nyheter.

Theol. Licentiaten, Politices Docenten, Mag. J. U. Se-gerstedt är af H. K. H. Cancelleren utnämnd till Docens i Kyrkohistorien. Han är känd för twenue utmärkta Theologiska disputationer: De platonismo patrum och E Theol. Natur. Scholasticorum aphorismi.

Professionen efter Törneros erna, såsom det förljudes, fölhande fölka: Adjuncten Sellén, Lector Ek i Götheborg, Lector Hedner i Linköping, samt Docenterna Sedritz, Östling och Rabe i Upsala. Den försämnda förestår nu professionen och vorde på grund af sin besättning såsom Adjunct i saken, tjänstemeriter, lärdom och flicklighet bora anses mest förtjent af professionen. Lector Ek har utgivit twenue små skrifter i latinsta filologien, Lector Hedner har utgivit en öfversättning af Zumpis Grammatica och liksom åtven Östling latinsta Carmina; De öfriga endast disputationer.

Då sal. Prof. Kolmodins lit infördes till staden, undelades af Prof. Återbom författade wackra Svenska verser; samtidigt undelades väl gjorda Latinsta verser öfver Prof. Törneros i Akademiens namn af Docenteren Östling.

Rättelse.

I titelrubriken till artikeln öfver Sismondis arbete i Niris 17 och 18 står Études sur les sciences, I. Études sur les sciences sociales.

Gefle, hos A. P. Landin.